ĢENERĀLADVOKĀTA JEVGENIJA TANČEVA
[*EVGENY TANCHEV*] SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 14. novembrī [1]

Lieta C-630/17

Anica Milivojević
pret
Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen

(*Općinski sud u Rijeci* (Rijekas pilsētas tiesa, Horvātija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Pakalpojumu sniegšanas brīvība – Pirms Horvātijas pievienošanās Eiropas Savienībai noslēgtie aizdevuma līgumi – Dalībvalsts tiesību norma ar atpakaļejošu spēku par minēto līgumu spēkā neesamību, ja tiem ir starptautisks elements – Pieņemamība

I. Ievads

1. Šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu no *Općinski sud u Rijeci* (Rijekas pilsētas tiesa, Horvātija, turpmāk tekstā – "iesniedzējtiesa") būtībā attiecas uz Horvātijas likuma, ar kuru par spēkā neesošiem no to noslēgšanas brīža tiek atzīti ar Horvātijā esošiem īpašumiem nodrošināti aizdevuma līgumi, kas noslēgti starp Horvātijas parādniekiem un ārvalstu kreditoriem, kuriem nav licences, lai sniegtu aizdevumu sniegšanas pakalpojumus Horvātijā ar *Hrvatska narodna banka* (turpmāk tekstā – "Horvātijas Valsts banka") starpniecību, saderību ar Savienības tiesībām. Tā kā minētais likums attiecas uz aizdevuma līgumiem, kas noslēgti pirms Horvātijas pievienošanās 2013. gada 1. jūlijā, svarīgs ir arī Līgums par Horvātijas pievienošanos Eiropas Savienībai [2].

2. Iesniedzējtiesa ir nosūtījusi trīs prejudiciālos jautājumus par Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās [3] interpretāciju, un vienu prejudiciālo jautājumu par iepriekš izklāstīto strīda elementu, kas saistīts ar Savienības tiesību par brīvu pārvietošanos un Tiesas judikatūras par Savienības tiesību ietekmi *ratione temporis* apsvēršanu jaunas dalībvalsts pievienošanās gadījumā. Saskaņā ar Tiesas lūgumu šajos secinājumos tiks aplūkoti pēdējie minētie jautājumi.

1 Oriģinālvaloda – angļu.
2 OV 2012, L 112, 21. lpp.
3 OV 2012, L 351, 1. lpp.

A. Tiesiskais regulējums

1. Savienības tiesības

3. LESD 56. panta pirmajā daļā ir noteikts:

"Kā paredz še turpmāk izklāstītie noteikumi, Savienībā aizliedz pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumus to dalībvalstu pilsoņiem, kas veic uzņēmējdarbību kādā dalībvalstī, bet sniedz pakalpojumus citas dalībvalsts personai."

4. LESD 63. panta 1. punktā ir noteikts:

"Ievērojot šajā nodaļā izklāstītos noteikumus, ir aizliegti visi kapitāla aprites ierobežojumi dalībvalstu, kā arī dalībvalstu un trešo valstu starpā."

2. Dalībvalsts tiesības

5. *Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u Republici Hrvatskoj s neovlaštenim vjerovnikom* (Likums par tādu aizdevuma līgumu ar starptautisku elementu, kas noslēgti Horvātijas Republikā ar nelicencētu kreditoru, spēkā neesamību, turpmāk tekstā – "2017. gada 14. jūlija likums")[4] 1. pantā, 2.–5. pantā un 7.–11. pantā ir noteikts šādi:

"Likums par tādu aizdevuma līgumu ar starptautisku elementu, kas noslēgti Horvātijas Republikā starp parādnieku un nelicencētu kreditoru, spēkā neesamību

Likuma priekšmets

1. pants

1) Šis likums attiecas uz aizdevuma līgumiem ar starptautisku elementu, kas ir noslēgti Horvātijas Republikā starp parādnieku un nelicencētu kreditoru, izņemot līgumus, kurus noslēguši šādi parādnieki;

[..]

2) Šis likums attiecas arī uz Horvātijas Republikā veiktiem juridiskajiem darījumiem starp parādniekiem un nelicencētiem kreditoriem, kuru mērķis ir noslēgt aizdevuma līgumu ar starptautisku elementu šā panta pirmā punkta izpratnē vai kuru pamatā ir šāds līgums.

Definīcijas

2. pants

Šā likuma izpratnē termins:

– "parādnieks" attiecas uz visām fiziskām vai juridiskām personām, kam ir izsniegts aizdevums, pamatojoties uz aizdevuma līgumu ar starptautisku elementu, vai uz visām personām, kuras līdzparādnieka, parādnieka kreditora, līdzparādnieka kreditora vai galvotāja statusā gūst peļņu no personas, kam šāds aizdevums ir izsniegts;

4 *Narodne novine* (*Oficiālais Vēstnesis*) Nr. 72/2017.

– "nelicencēts kreditors" attiecas uz visām juridiskām personām, kas ir piekritušas izsniegt aizdevumu parādniekam uz aizdevuma līguma ar starptautisku elementu pamata, kuras juridiskā adrese līguma ar starptautisku elementu noslēgšanas brīdī ir ārpus Horvātijas Republikas un kas piedāvā vai sniedz aizdevumu izsniegšanas pakalpojumus Horvātijas Republikā, pat ja šāds kreditors neatbilst regulā par šādu pakalpojumu sniegšanu prasītajiem nosacījumiem, proti, tam nav Horvātijas Republikas kompetento iestāžu izsniegtas licences un/vai piekrišanas.

[..]

Aizdevuma līgumu spēkā neesamība

3. pants

1) Aizdevuma līgumi ar starptautisku elementu, kas ir noslēgti Horvātijas Republikā starp parādniekiem un nelicencētiem kreditoriem, ir spēkā neesoši.

2) Atkāpjoties no šī panta 1. punkta, uz spēkā neesamību nevar atsaukties, ja līgums ir pilnībā izpildīts.

Citu juridisku darījumu spēkā neesamība

4. pants

Visi notāra darījumi, kas veikti, pamatojoties uz, vai kas ir saistīti ar spēkā neesošu līgumu šā likuma 3. panta izpratnē, ir spēkā neesoši.

Piespiedu izpildes izslēgšana

5. pants

Ja spriedums, ar kuru ir konstatēta aizdevuma līguma spēkā neesamība vai notāra darījums, kas pamatots ar spēkā neesošu līgumu, ir ieguvis *res judicata* statusu, visas izpildes procedūras pret parādnieku tiesās vai finanšu iestādēs pēc parādnieka lūguma izbeidz.

[..]

Spēkā neesamības ietekme

7. pants

Katrai līgumslēdzējai pusei ir pienākums atgriezt otrai pusei visu, ko tā ir saņēmusi uz spēkā neesoša līguma pamata, un, ja tas nav iespējams, vai ja izpildījuma raksturs ir tāds, kurš nav saderīgs ar atgriešanu, ir jāizmaksā atbilstoša kompensācija naudā atbilstīgi cenām, kas ir spēkā tiesas nolēmuma pieņemšanas laikā.

Kompetence

8. pants

1) Ar aizdevuma līgumiem ar starptautisku elementu šā likuma izpratnē saistītas tiesvedības ietvaros parādnieka prasību pret nelicencētu kreditoru var celt vai nu tās valsts tiesās, kuras teritorijā ir nelicencētā kreditora juridiskā adrese (neatkarīgi no tā, kur ir nelicencētā kreditora juridiskā adrese), vai tās vietas tiesās, kur ir parādnieka privātā vai juridiskā adrese.

2) Nelicencēta kreditora prasību pret parādnieku šā panta 1. punkta izpratnē var celt tikai tās valsts tiesās, kuras teritorijā ir parādnieka privātā vai juridiskā adrese. Attiecībā uz spēkā neesošiem līgumiem šā likuma izpratnē piemērojamās tiesību normas ir vienīgi Horvātijas tiesību normas, un tiesa, kurā celta prasība par šāda līguma spēkā neesamību, piemēro šo likumu šādai prasībai, nepārbaudot, vai saskaņā ar citiem likumdošanas instrumentiem ir spēkā prezumpcijas par līguma slēgšanas vietas tiesību normu piemērošanu.

Pārejas un nobeiguma noteikumi

9. pants

Šis likums neskar tiesības, ko parādniekiem rada īpašas tiesību normas, ja tās ir labvēlīgākas.

10. pants

1) Aizdevuma līgumi ar starptautisku elementu šā likuma izpratnē, kas starp parādniekiem un nelicencētiem kreditoriem ir noslēgti Horvātijas Republikā pirms šī likuma stāšanās spēkā, ir spēkā neesoši no noslēgšanas datuma, radot 7. pantā norādītās sekas.

2) Citi pirms šā likuma stāšanās spēkā Horvātijas Republikā parādnieku un nelicencētu kreditoru veiktie juridiskie darījumi, kas izriet no šā panta 1. punktā minētā aizdevuma līguma ar starptautiskiem elementiem un kas ir pamatoti ar šādu līgumu, ir spēkā neesoši no to veikšanas datuma, radot 7. pantā norādītās sekas.

11. pants

Šis likums stājas spēkā 8 dienas pēc tā publicēšanas "*Narodne novine*".

Zagrebā, 2017. gada 14. jūlijā."

II. Pamatlietas fakti un prejudiciālie jautājumi

6. 2007. gada 5. janvārī *Anica Milivojević* (turpmāk tekstā – "prasītāja"), Horvātijas Republikas pilsone, un viņas vīrs, kas jau ir miris, noslēdza ar *Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen* (turpmāk tekstā – "atbildētājs"), kuras domicils ir Austrijas Republikā, vienreizēja aizdevuma līgumu par summu 47 000 EUR. Šī summa tika nodota skaidrā naudā atbildētājas birojā Austrijā, un līgums par to tika noslēgts ar Horvātijā dzīvojoša starpnieka palīdzību, kas samaksāja komisijas maksu [5]. Aizdevums tika lūgts nolūkā paplašināt un atjaunot prasītājas māju, daļēji privātu iemeslu dēļ un daļēji, lai izīrētu dzīvokļus tūrisma tirgū [6]. Nav strīda par to, ka atbildētājai nebija Horvātijas Valsts bankas atļaujas sniegt finanšu pakalpojumus, kas saistīti ar hipotekāro kredītu piešķiršanu Horvātijas Republikas teritorijā.

7. Kā garantiju aizdevuma atmaksai prasītāja 2007. gada 12. janvārī notāra klātbūtnē sagatavoja paziņojumu par garantiju, uz kura pamata Zemesgrāmatā tika ierakstīta hipotēka attiecībā uz viņas nekustamo īpašumu.

8. Prasītāja 2015. gada 23. aprīlī pret atbildētāju cēla prasību iesniedzējtiesā, lūdzot atzīt par spēkā neesošu 2007. gada 5. janvāra līgumu par vienreizēju aizdevumu (turpmāk tekstā – "līgums") un 2007. gada 12. janvārī notāra klātbūtnē sagatavoto paziņojumu par garantiju, kā arī svītrot Zemesgrāmatā ierakstīto hipotēku.

5 Saskaņā ar Komisijas rakstveida apsvērumiem, kas šajā ziņā nav apstrīdēti.

6 Turpat.

9. Iesniedzējtiesa pabeidza tiesvedību 2017. gada 3. jūlijā, bet sāka atkārtoti izskatīt lietu saskaņā ar 2017. gada 10. augusta nolēmumu, jo bija stājies spēkā 2017. gada 14. jūlija likums, kura normas var piemērot pamatlietā. Horvātijas Republikas valdība savā 2017. gada 25. maija atzinumā norādīja, ka toreizējam 2017. gada 14. jūlija likuma projektam būtu jāļauj stāties spēkā ar atpakaļejošu spēku, jo pasākuma mērķi nevar sasniegt citādā veidā.

10. Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu no Horvātijas Republikas valdības atzinuma skaidri neizriet, ka tiek aizsargātas attiecīgā parādnieka (patērētāju un/vai mazo uzņēmēju) tiesības negodīga darījuma gadījumā, ko Savienības tiesībās varētu uzskatīt par izņēmumu no pakalpojumu sniegšanas brīvības. Attiecīgie līgumi ir laikposmā starp 2000. un 2010. gadu noslēgtie līgumi, un pēc šī laikposma Horvātijas Republika pievienojās Eiropas Savienībai, radot iespēju ārvalstu kredītiestādēm īslaicīgi sniegt finanšu pakalpojumus, nesaņemot atļauju no Horvātijas Valsts bankas.

11. 2017. gada 14. jūlija likuma 3. panta 1. punktā ir paredzēts, ka aizdevuma līgumi ar starptautisku elementu, kas Horvātijas Republikā noslēgti starp parādnieku un nelicencētu kreditoru, ir spēkā neesoši. Saskaņā ar 10. pantu spēkā neesamība iestājas no līguma noslēgšanas brīža un ietver citus tiesību aktus, kas izriet no šī līguma.

12. Saskaņā ar 2017. gada 14. jūlija likuma 2. panta otro ievilkumu nelicencēts kreditors ir juridiska persona, kura, pamatojoties uz aizdevuma līgumu ar starptautisku elementu, piešķir parādniekam aizdevumu, kuras domicils minētā līguma noslēgšanas brīdī ir ārpus Horvātijas Republikas, un kura sniedz vai piedāvā aizdevumu izsniegšanas pakalpojumus Horvātijas Republikā, lai gan tā nav izpildījusi nosacījumus, kas paredzēti attiecīgajās tiesību normās par šādu pakalpojumu sniegšanu, un kurai nav prasīto licenču un/vai kura nav saņēmusi Horvātijas Republikas kompetento iestāžu atļauju.

13. Visbeidzot iesniedzējtiesa norāda, ka Horvātijas judikatūrā ir noteikts, ka aizdevuma līgumi nav spēkā neesoši saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem, kas bija spēkā šo līgumu noslēgšanas brīdī. Iesniedzējtiesa min arī 3.2. pantu Horvātijas Republikas Augstākās tiesas 2016. gada 12. aprīļa secinājumos, kas sniegti pirms 2017. gada 14. jūlija likuma un sagatavoti pēc sanāksmes, kurā piedalījās Horvātijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu palātas priekšsēdētājs un apgabaltiesu civillietu palātu priekšsēdētāji, atbilstīgi kuriem minētie līgumi nav spēkā neesoši, jo minētās sekas nav paredzētas ne *Zakon o bankama* (Horvātijas Banku likums), ne *Zakon o kreditnim institucijama* (Horvātijas Kredītiestāžu likums), tā tam esot līdz 2015. gada 30. septembrim, kad minētās sekas tika noteiktas likumā, ar ko groza Horvātijas Likumu par aizdevumiem patērētājiem.

14. Taču iesniedzējtiesa norāda, ka joprojām ir neatrisināts jautājums par to, vai, ņemot vērā Horvātijas Republikas valdības apgalvojumu iepriekš minētajā atzinumā, ar ko "ir noteikts vienots tiesiskais režīms", un, ņemot vērā, ka 2017. gada 14. jūlija likumu piemēro ar atpakaļejošu spēku, pastāv diskriminācija pret kreditoru, mainot tā juridisko statusu izskatāmajā strīdā un nodarot tam ekonomiskus zaudējumus *lucrum cessans* veidā, jo tam netiek maksāti līgumiskie procenti.

15. Ja aizdevuma līgumi un ar tiem saistītie juridiskie darījumi tiks atzīti par spēkā neesošiem, atbildētājai turpmāk tiks liegts sniegt finanšu pakalpojumus. Tāpēc iesniedzējtiesa jautā, vai tas ir pretrunā pakalpojumu sniegšanas brīvībai Savienības iekšējā tirgū un attiecīgajā gadījumā – brīvai kapitāla apritei.

16. Starp lietas dalībniekiem ir strīds par to, vai 2017. gada 14. jūlija likums vispār attiecas uz atbildētāju, vai uz līgumu attiecas Horvātijas vai Austrijas tiesību normas, kā arī par to, vai vēršanās Horvātijas tiesās, kurām ir jurisdikcija saskaņā ar 2017. gada 14. jūlija likuma 8. panta 1. un 2. punktu, ir saderīga ar Regulu Nr. 1215/2012.

17. Tādējādi iesniedzējtiesa ir uzdevusi Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Līguma par Eiropas Savienības darbību 56. un 63. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir tādas Likuma par aizdevumu līgumu ar starptautisku elementu, kas noslēgti Horvātijas Republikā ar nelicencētu kreditoru, spēkā neesamību, tiesību normas, it īpaši minētā likuma 10. panta noteikumi, saskaņā ar kuriem par spēkā neesošiem no to noslēgšanas brīža tiek atzīti aizdevuma līgumi un citi juridiski darījumi, kas izriet no aizdevuma līguma starp parādnieku (minētā likuma 1. panta un 2. panta pirmā ievilkuma izpratnē) un nelicencētu kreditoru (šā paša likuma 2. panta otrā ievilkuma izpratnē) vai arī kas ir balstīti uz šo aizdevuma līgumu, pat ja tie ir noslēgti pirms minētā likuma stāšanās spēkā, šai spēkā neesamībai iestājoties no brīža, kad līgums ir noslēgts, līdz ar to katrai līgumslēdzējpusei ir pienākums atgriezt visu, ko tā ir saņēmusi uz spēkā neesoša līguma pamata, un, ja tas nav iespējams, vai, ja izpildījuma raksturs ir tāds, kas nav saderīgs ar atgriešanu, ir jāizmaksā atbilstoša kompensācija naudā atbilstoši cenām, kādas ir spēkā tiesas nolēmuma pieņemšanas laikā?

2) Vai [Regula Nr. 1215/2012], it īpaši tās 4. panta 1. punkts un 25. pants, ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir Likuma par aizdevuma līgumu ar starptautisku elementu, kas noslēgti Horvātijas Republikā ar nelicencētu kreditoru, spēkā neesamību, 8. panta 1. un 2. punkta noteikumi, saskaņā ar kuriem strīdos par aizdevuma līgumiem ar starptautisku elementu minētā likuma izpratnē parādnieks var celt prasību pret nelicencētu kreditoru tās valsts tiesās, kurā tam ir domicils, vai arī neatkarīgi no valsts, kurā atrodas nelicencētā kreditora domicils, var vērsties tiesās ar piekritību atbilstoši parādnieka privātajai vai juridiskajai adresei, savukārt nelicencētais kreditors minētā likuma izpratnē var ierosināt tiesvedību pret parādnieku tikai tās valsts tiesās, kur ir parādnieka privātā vai juridiskā adrese?

3) Vai patērētāja līgums Regulas Nr. 1215/2012 17. panta 1. punkta noteikumu un Savienības tiesiskā *acquis* izpratnē ir tādā gadījumā, ja aizņēmējs ir fiziska persona, kas ir noslēgusi aizdevuma līgumu ar mērķi veikt ieguldījumus brīvdienu dzīvokļos, lai veiktu uzņēmējdarbību, piedāvājot tūristiem privātus izmitināšanas pakalpojumus?

4) Vai Regulas Nr. 1215/2012 24. panta 1. punkta noteikumi ir jāinterpretē tādējādi, ka Horvātijas Republikas tiesām ir jurisdikcija izskatīt lietas saistībā ar aizdevuma līguma un attiecīgu paziņojumu par garantiju spēkā neesamības paziņošanu un Zemesgrāmatā izdarīto hipotēkas ierakstu svītrošanu, ja minētā hipotēka, ar kuru ir nodrošinātas aizdevuma līgumā paredzētās saistības, bija parādnieka nekustamais īpašums, kas atrodas Horvātijas Republikas teritorijā?"

18. Kā minēts iepriekš, Tiesa ir lūgusi sniegt secinājumus tikai attiecībā uz pirmo prejudiciālo jautājumu. Rakstveida apsvērumus Tiesai iesniedza atbildētāja, Horvātijas Republika un Eiropas Komisija. Tās visas piedalījās Tiesas sēdē, kas notika 2018. gada 5. septembrī.

III. Rakstveida apsvērumu par pirmo prejudiciālo jautājumu kopsavilkums

19. Atbildētāja apgalvo, ka 2017. gada 14. jūlija likums nav piemērojams divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, atbildētāja nav nelicencēts kreditors minētā likuma 2. panta izpratnē, un, otrkārt, līgums tika noslēgts nevis Horvātijā, bet gan Austrijā, līdz ar to uz to neattiecas 2017. gada 14. jūlija likums saskaņā ar tā 1. pantu.

20. Atbildētāja norāda, ka tā nekad nav piedāvājusi vai sniegusi aizdevumu izsniegšanas pakalpojumus Horvātijas teritorijā un ka tāpēc to nevar uzskatīt par nelicencētu kreditori. Prasītāja parakstīja līgumu un tad nosūtīja to atbildētājai uz tās juridisko adresi Austrijā. Saskaņā ar līguma tekstu tas ir ticis noslēgts Austrijas republikā.

21. Atbildētāja darbojas tikai Austrijas teritorijā saskaņā ar Austrijas tiesību normām. Tas, ka līgums ir noslēgts ar Horvātijas pilsoņiem, nenozīmē, ka atbildētāja darbojas Horvātijā. Atbildētāja apgalvo, ka Horvātijas tiesību aktos ir atļauts Horvātijas pilsoņiem sadarboties ar ārvalstu kreditoriem [7] un ka arī Horvātijas tiesību normās ir noteikts, ka aizdevuma līgumi tiek noslēgti piedāvājuma izteikšanas brīdī kreditora esošajā juridiskajā adresē vai domicilā [8]. Atbildētāja norāda, ka prasītāji ieradās Austrijā, un uzdod jautājumu, kāpēc 2017. gada 14. jūlija likums tiek piemērots atbildētājai, nevis prasītājai.

22. Atbildētāja arī apgalvo, ka tās nostāja ir pamatota ar Horvātijas tiesu trim spriedumiem, kas pasludināti pēc 2017. gada 14. jūlija likuma stāšanās spēkā [9], un šajā sakarā jautā, vai dalībvalstis var atkāpties no Savienības tiesībām attiecībā uzlīgumam piemērojamajām tiesību normām [10].

23. Pakalpojumu sniegšanas brīvība nepieļauj gan brīvības ierobežojumus dalībvalstīs, gan tādu pakalpojumu sniedzēju diskrimināciju, kas nav reģistrēti valstī, kurā tiek sniegti pakalpojumi [11]. 2017. gada 14. jūlija likuma ietekme ir būtiskāka attiecībā uz ārvalstu aizdevēju pakalpojumiem, nekā uz Horvātijā reģistrētiem aizdevējiem, tādējādi rodas netieša diskriminācija [12], bet 2017. gada 14. jūlija likuma 2. pantā ietvertās "nelicencēta kreditora" definīcijas dēļ pastāv arī tieša diskriminācija. Saskaņā ar Savienības tiesībām pakalpojumu sniedzējam, kam ir visas licences dalībvalstī, kur pakalpojumu sniedzējs ir reģistrēts, ir atļauts sniegt pakalpojumus citās dalībvalstīs [13]. Atbildētāja arī apgalvo, ka 2017. gada 14. jūlija likums padara pakalpojumu sniegšanu Horvātijā mazāk pievilcīgu.

24. Atbildētāja norāda, ka Horvātijas likumdevējs nevienā gadījumā nav paskaidrojis, kāpēc īpašais režīms, ko piemēro ārvalstniekiem saskaņā ar 2017. gada 14. jūlija likumu, ir pamatots, lai aizsargātu sabiedrisko kārtību, sabiedrības drošību vai Horvātijas Republikas sabiedrības veselības aizsardzību, kā arī nav ievērots samērīguma princips [14]. Atbildētāja apgalvo, ka ir notikusi konkurences ierobežošana.

25. Horvātija apstrīd pirmā līdz trešā prejudiciālā jautājuma pieņemamību. Attiecībā uz pirmo prejudiciālo jautājumu Horvātija apgalvo, ka Tiesa ir kompetenta interpretēt Savienības tiesības tikai pēc dalībvalsts pievienošanās Eiropas Savienībai [15]. Tā kā Horvātija Eiropas Savienībai pievienojās 2013. gada 1. jūlijā un tā kā līgums ir spēkā neesošs no tā noslēgšanas datuma, proti, no 2007. gada 5. janvāra, Tiesa nav kompetenta atbildēt uz pirmo prejudiciālo jautājumu.

26. Horvātija arī apgalvo, ka pirmais prejudiciālais jautājums ir hipotētisks. Iesniedzējtiesai vēl ir jānoskaidro, vai līgums tika noslēgts Horvātijā [16].

7 Šajā nozīmē ir veikta atsauce uz *Zakon o deviznom poslovanju* (Horvātijas Likums par ārvalstu valūtas operācijām) 28. panta 3. punktu.

8 Šajā nozīmē ir veikta atsauce uz *Zakon o obveznim odnosima* (Horvātijas Likums par obligātajām saistībām) 252. panta 2. punktu, *Narodne novine* Nr. 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015.

9 Šajā nozīmē ir veikta atsauce uz 2017. gada 26. septembra spriedumu lietā Gž-3798/15, ko pasludināja *Županijski sud u Zagrebu* (Zagrebas apgabaltiesa, Horvātija), 2017. gada 18. oktobra spriedumu lietā Gž-1811/17 un 2017. gada 30. novembra spriedumu lietā Gž-2459/2017, kurus pasludināja *Županijski sud u Splitu* (Splitas apgabaltiesa, Horvātija) un uz vairākiem pirmajā instancē pasludinātiem spriedumiem, proti, *Općinski građanski sud u Zagrebu* (Zagrebas pilsētas Civillietu tiesa, Horvātija) pasludinātajiem spriedumiem lietās P-7448/14, P-123/17, P-4873/13 un P-1677/16, *Općinski građanski sud u Zagrebu, Stalna služba u Sesvetama* (Zagrebas pilsētas Civillietu tiesa, Sesvetes pastāvīgā filiāle) pasludināto spriedumu lietā P-2334/2015 un *Općinski građanski sud u Varaždinu* (Varaždinas pilsētas Civillietu tiesa) pasludinātajiem spriedumiem lietās P-137/16 un P-1095/14.

10 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I), OV 2008, L 177, 6. lpp.

11 Atbildētāja atsaucas uz spriedumiem, 1974. gada 3. decembris, *van Binsbergen* (33/74, EU:C:1974:131, 22. punkts), un 1991. gada 25. jūlijs, *Collectieve Antennevoorziening Gouda* (C-288/89, EU:C:1991:323, 10. punkts).

12 Atbildētāja atsaucas uz spriedumu, 1982. gada 3. februāris, *Seco* un *Desquenne & Giral* (62/81 un 63/81, EU:C:1982:34).

13 Atbildētāja atsaucas uz spriedumiem, 1991. gada 25. jūlijs, *Säger* (C-76/90, EU:C:1991:331, 12. punkts); 1999. gada 26. oktobris, *Eurowings Luftverkehr* (C-294/97, EU:C:1999:524, 33. punkts), un 2005. gada 20. oktobris, Komisija/Francija (C-264/03, EU:C:2005:620, 66. punkts).

14 Atbildētāja atsaucas uz spriedumu, 2003. gada 13. maijs, *Müller-Fauré* un *van Riet* (C-385/99, EU:C:2003:270, 68. punkts).

15 Horvātija atsaucas uz rīkojumu, 2014. gada 5. novembris, *VG Vodoopskrba* (C-254/14, nav publicēts, EU:C:2014:2354, 10. punkts un tajā minētā judikatūra).

16 Horvātija atsaucas uz 2017. gada 14. jūlija likuma 1. pantu un 2002. gada 10. decembra spriedumu *British American Tobacco (Investments)* un *Imperial Tobacco* (C-491/01, EU:C:2002:741, 35. punkts un tajā minētā judikatūra).

27. Horvātija būtībā apgalvo, ka 2017. gada 14. jūlija likums tika pieņemts ar leģitīmu mērķi aizsargāt lielo skaitu Horvātijas pilsoņu, kas laikposmā pirms Horvātijas pievienošanās Savienībai ir noslēguši aizdevuma līgumus ar kreditoriem, kuri veic savu darbību bez Horvātijas iestāžu pieprasītajām licencēm.

28. Saistībā ar Horvātiju uz LESD 53. un 63. pantu var atsaukties tikai, lai aizsargātu likumīgas nevis nelikumīgas darbības, un nevienam tirgotājam nevar būt tiesiskā paļāvība saistībā ar pēdējām [17]. Horvātija piebilst, ka 2017. gada 14. jūlija likums tika pieņemts pēc tam, kad bija izsmelti visi citi tiesiskie līdzekļi, lai aizsargātu Horvātijas pilsoņus pret šīm nelikumīgajām darbībām.

29. Visbeidzot Horvātija norāda, ka 2017. gada 14. jūlija likums attiecas tikai uz "nepatiesu" vai "nepilnīgu" atpakaļejošu spēku, ņemot vērā to, ka likums par spēkā neesamību neattiecas uz jau izbeigtām tiesiskajām situācijām. Horvātijā nav nelicencētu kreditoru reģistra, tāpēc "nepilnīgs" atpakaļejošs spēks bija vienīgais iedarbīgais veids, kā aizsargāt parādniekus. Tas, ka nav ārvalstu kreditoru reģistra, nozīmē arī, ka nav iespējams vienotā veidā piemērot sankcijas vai veikt administratīvus pasākumus.

30. Komisija nesniedz nekādus konkrētus argumentus par pirmā prejudiciālā jautājuma pieņemamību. Tomēr tā norāda – ja valsts tiesa būtu lēmusi, ka ir jāpiemēro Austrijas tiesības, strīda atrisināšanai nebūtu jāpiemēro Savienības tiesības. Tāpēc Komisija atbild uz uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem, pieņemot, ka līgumu regulē Horvātijas tiesības.

31. Komisija apgalvo, ka Savienības tiesības attiecībā uz pamatlietu ir piemērojamas *ratione temporis*, jo, tā kā Pievienošanās līgumā nav pretēju noteikumu, Savienības tiesības piemēro no pievienošanās dienas attiecībā uz situāciju, kas radušās pirms šīs jaunās dalībvalsts pievienošanās Eiropas Savienībai, radītajām sekām nākotnē [18]. Horvātijas Pievienošanās līgumā šādas atkāpes nav [19]. Ņemot vērā to, ka aplūkotā līguma radītās sekas 2013. gada 1. jūlijā nebija beigušās, tiesvedību pamatlietā regulē Savienības tiesības. Vispārīgāk runājot, Komisija arī paļaujas uz to, ka 2017. gada 14. jūlija likums stājās spēkā pēc Horvātijas pievienošanās.

32. Komisija uzskata, ka, ņemot vērā LESD 56. pantā paredzēto pakalpojumu sniegšanas brīvību, 2017. gada 14. jūlija likums ir gan diskriminējošs, pamatojoties uz dalībvalsts, kurā pakalpojumu sniedzējs ir reģistrēts, pilsonību [20], gan neskaidri piemērojams pasākums, kas ierobežo pakalpojumu sniegšanas brīvību [21].

33. Attiecībā uz pirmo iemeslu Komisija apgalvo, ka pret nelicencētiem kreditoriem, kas reģistrēti ārpus Horvātijas, ir nelabvēlīgāka attieksme nekā pret nelicencētiem kreditoriem Horvātijā, jo likumam, ko piemēro attiecībā uz noteiktu līgumu, kurus noslēguši Horvātijā reģistrēti nelicencēti kreditori, spēkā neesamību, nav atpakaļejoša spēka [22], un jebkurā gadījumā saskaņā ar Augstākās tiesas 2016. gada 12. aprīļa secinājumiem spēkā neesamība var attiekties tikai uz patēriņa aizdevuma līgumiem.

17 Horvātija atsaucas uz spriedumu, 2005. gada 30. jūnijs, *Branco*/Komisija (T-347/03, EU:T:2005:265, 102. punkts).

18 Komisija atsaucas uz spriedumiem, 1997. gada 2. oktobris, *Saldanha* un *MTS* (C-122/96, EU:C:1997:458, 14. punkts); 1999. gada 29. aprīlis, *Ciola* (C-224/97, EU:C:1999:212, 27. līdz 34. punkts) un 2002. gada 29. janvāris, *Pokrzeptowicz- Meyer* (C-162/00, EU:C:2002:57, 50. punkts).

19 Iepriekš, 2. piezīme.

20 Šajā nozīmē Komisija atsaucas uz spriedumu, 1991. gada 25. jūlijs, *Collectieve Antennevoorziening Gouda* (C-288/89, EU:C:1991:323, 10. punkts).

21 Šajā nozīmē Komisija atsaucas uz spriedumiem 1995. gada 10. maijs, *Alpine Investments* (C-384/93, EU:C:1995:126, 28. un 34. punkts); 2006. gada 15. jūnijs, Komisija/Francija (C-255/04, EU:C:2006:401, 37. punkts); 2009. gada 25. jūnijs, Komisija/Austrija (C-356/08, EU:C:2009:401, 39. punkts); 2012. gada 12. jūlijs, *HIT* un *HIT LARIX* (C-176/11, EU:C:2012:454, 16. punkts), un 2018. gada 18. janvāris, *Wind 1014* un *Daell* (C-249/15, EU:C:2018:21, 21. punkts).

22 Komisija atsaucas uz Patēriņa kredītu likuma 19.j pantu (*Horvātijas Republikas Oficiālais Vēstnesis* Nr. 75/2009, 112/2012, 143/2013, 147/2013, 9/2015, 78/2015, 102/2015 un 52/2016), kas iekļauts ar Likumu, ar kuru groza un papildina Patēriņa kredītu likumu (*Horvātijas Republikas Oficiālais Vēstnesis* Nr. 102/2015).

34. Attiecībā uz otro iemeslu Komisija uzskata, ka ar to, ka iespējamiem kreditoriem, kam ir visas nepieciešamās atļaujas no to mītnes dalībvalstīm, tiek liegts sniegt aizdevumu izsniegšanas pakalpojumus, ir acīmredzami pārkāpti savstarpējās atzīšanas un pakalpojumu sniegšanas brīvības principi [23]. Turklāt spēkā neesamība no dienas, kad aizdevuma līgums ir noslēgts, un saistības attiecībā uz atdošanu, kas noteiktas 2017. gada 14. jūlija likumā, pakalpojumu sniegšanu padara mazāk pievilcīgu un pat neiespējamu.

35. Komisija norāda, ka, ja ierobežojoša norma ir diskriminējoša, to var attaisnot tikai ar LESD 52. pantā noteiktajiem vispārējo interešu, valsts drošības vai sabiedrības veselības aizsardzības apsvērumiem [24]. Ar primāriem vispārējo interešu apsvērumiem, ar kuriem var attaisnot LESD 49. un 56. pantā garantēto brīvību ierobežošanu, nevar attaisnot diskriminējoši piemērotus ierobežojumus [25].

36. Komisija apstiprināja, ka attiecībā uz neskaidri piemērojamiem šķēršļiem pakalpojumu sniegšanas brīvībai Tiesa ir atzinusi noteiktus sevišķi svarīgus vispārējo interešu apsvērumus, ar kuriem var attaisnot pakalpojumu sniegšanas brīvību, piemēram, komerciālu līgumu pareizība, patērētāju tiesību aizsardzība, pakalpojumu izmantotāju aizsardzība pret nekvalificētu personu sniegto pakalpojumu radītu kaitējumu, valsts finanšu nozares labas reputācijas uzturēšana un finanšu pakalpojumu pareiza sniegšana [26]. Tomēr 2017. gada 14. jūlija likumā nav minēts neviens no šiem mērķiem, tas tos neaizsargā nekādā saskaņotā veidā un ir nesamērīgs, jo īpaši ņemot vērā tā piemērošanas jomu attiecībā uz visiem aizdevuma līgumiem ar starptautisku elementu. 2017. gada 14. jūlija likuma piemērošana ar atpakaļejošu spēku arī pārkāpj tiesiskās noteiktības principu.

37. Visbeidzot Komisija apstiprina, ka Tiesa principā izskatīs apstrīdēto pasākumu saistībā tikai ar vienu no divām brīvībām, proti, pakalpojumu sniegšanas brīvību vai kapitāla brīvu apriti, ja lietas apstākļos izrādīsies, ka viena no tām ir gluži otršķirīga salīdzinājumā ar otru un var tikt tai piesaistīta [27], Komisija piebilst, ka 2017. gada 14. jūlija likums nav saderīgs arī ar LESD 63. panta 1. punktā noteikto kapitāla brīvas aprites principu [28].

23 Komisija atsaucas uz Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/36ES (2013. gada 26. jūnijs) par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK, 33. pantu un I pielikumu (OV 2013, L 176, 338. lpp.), spriedumiem, 2000. gada 9. marts, Komisija/Beļģija (C-355/98, EU:C:2000:113, 37. un 38. punkts) un 1991. gada 25. jūlijs, *Säger* (C-76/90, EU:C:1991:331, 14. punkts).

24 Komisija atsaucas uz spriedumiem, 2003. gada 23. septembris, *Ospelt* un *Schlössle Weissenberg* (C-452/01, EU:C:2003:493, 34. punkts) un 2016. gada 28. janvāris, *Laezza* (C-375/14, EU:C:2016:60, 25. un 26. punkts).

25 Spriedums, 2016. gada 28. janvāris, *Laezza* (C-375/14, EU:C:2016:60), 25. punkts.

26 Komisija atsaucas uz spriedumiem, 1995. gada 10. maijs, *Alpine Investments* (C-384/93, EU:C:1995:126, 44. punkts), 1997. gada 9. jūlijs, *De Agostini* un *TV-Shop* (no C-34/95 līdz C-36/95, EU:C:1997:344, 53. punkts); 1991. gada 25. jūlijs, *Collectieve Antennevoorziening Gouda* (C-288/89, EU:C:1991:323, 14. punkts)2006. gada 30. marts, *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* (C-451/03, EU:C:2006:208, 38. punkts); 2013. gada 18. jūlijs, *Citroën Belux* (C-265/12, EU:C:2013:498, 38. līdz 40. punkts), un lietu E-08/16, *Netfonds*, [2017] EBTA Tiesas ziņojums 163, 113. punkts.

27 Spriedums, 2006. gada 3. oktobris, *Fidium Finanz* (C-452/04, EU:C:2006:631, 30. un 34. punkts).

28 Komisija *inter alia* atsaucas uz spriedumiem, 1999. gada 16. marts, *Trummer* un *Mayer* (C-222/97, EU:C:1999:143, 23. punkts); 2012. gada 26. aprīlis, *van Putten* (no C-578/10 līdz C-580/10, EU:C:2012:246, 32. līdz 36. punkts); 2013. gada 3. oktobris, *Itelcar* (C-282/12, EU:C:2013:629, 14. punkts); 2000. gada 26. septembris, Komisija/Beļģija (C-478/98, EU:C:2000:497, 18. punkts); 2003. gada 13. maijs, Komisija/Apvienotā Karaliste (C-98/01, EU:C:2003:273, 43. punkts); 2002. gada 4. jūnijs, Komisija/Francija (C-483/99, EU:C:2002:327, 40. punkts); 2010. gada 1. jūlijs, *Lavaleije* (C-233/09, EU:C:2010:397, 31. punkts); 2002. gada 4. jūnijs, Komisija/Portugāle (C-367/98, EU:C:2002:326, 44. un 45. punkts); 2006. gada 28. septembris, Komisija/Nīderlande (C-282/04 un C-283/04, EU:C:2006:608, 18. punkts); 2010. gada 8. jūlijs, Komisija/Portugāle (C-171/08, EU:C:2010:412, 48. punkts); 2017. gada 25. janvāris, *Festersen* (C-370/05, EU:C:2007:59, 24. punkts); 2013. gada 8. maijs, *Libert* (C-197/11 un C-203/11, EU:C:2013:288, 44. punkts); 2013. gada 22. oktobris, *Essent* u.c. (no C-105/12 līdz C-107/12, EU:C:2013:677, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).

IV. Novērtējums

A. Ievada apsvērumi

1. Par pieņemamību

38. Horvātijas izteiktie argumenti par to, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir hipotētisks, jo iesniedzējtiesai vēl ir jāizlemj, vai attiecīgo līgumu reglamentē Horvātijas vai Austrijas tiesības, ir noraidāmi. Atbilstības pieņēmums nav atceļams [29].

39. Pamatlietā nav hipotētisku faktu [30], un Savienības tiesību normās, kuru interpretāciju ir lūgusi iesniedzējtiesa, jau ir ietvertas tiesiskās sekas [31]. Tas, ka Tiesai var būt grūti strādāt pie pieņēmumiem [32], piemēram, ka iesniedzējtiesa galu galā nolems, ka līgumu reglamentē Horvātijas tiesības, nepadara spriedumu par konsultatīvu [33], jo īpaši gadījumos, kad Regula Nr. 593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, uz kuru atsaucas atbildētāja, ir cieši saistīta ar Regulu Nr. 1215/2012, par kuru iesniedzējtiesa ir iesniegusi trīs prejudiciālus jautājumus.

40. Tādējādi atbilde uz pirmo prejudiciālo jautājumu ir nepieciešama strīda faktiskai atrisināšanai [34], jo īpaši gadījumos, kad saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, ņemot vērā valsts tiesu un Tiesas kompetenču sadalījumu, "nevar prasīt, lai pirms vēršanās Tiesā valsts tiesa veiktu visus faktu konstatējumus un juridiskos vērtējumus, kas tai jāveic tās kā tiesas uzdevumu ietvaros. Ir pietiekami, ja pamata lietas priekšmets, kā arī tās pamatproblēma attiecībā uz [Savienības] tiesisko regulējumu izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, un dalībvalstis tādējādi var iesniegt savus apsvērumus atbilstoši Tiesas statūtu 23. pantam un efektīvi piedalīties tiesvedībā Tiesā" [35].

41. Tādējādi pirmais prejudiciālais jautājums ir pieņemams.

2. Par Savienības tiesību piemērojamību ratione temporis

42. Kā apgalvojusi Komisija (skat. 31. punktu iepriekš), saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, ja Pievienošanās līgumā nav pretēju noteikumu, Savienības tiesības piemēro no pievienošanās dienas attiecībā uz situāciju, kas radušās pirms šīs jaunās dalībvalsts pievienošanās Eiropas Savienībai, radītajām *sekām nākotnē* [36]. Tiesas sēdē netika iesniegta nekāda informācija par to, ka sarunās ar Horvātiju būtu apspriests tādu parādnieku, kāda ir prasītāja, stāvoklis. Kā norādīts Komisijas rakstveida apsvērumos, Horvātijas Pievienošanās līgumā šādu atkāpju nav [37].

29 Skat., piemēram, spriedumu, 2016. gada 27. oktobris, *Audace* u.c. (C-114/15, EU:C:2016:813, 34. punkts).

30 Sal. spriedumu, 2006. gada 28. septembris, *Gasparini* u.c. (C-467/04, EU:C:2006:610, 44. un 45. punkts).

31 Šajā nozīmē skat. ģenerāladvokāta M. Špunara [*M. Szpunar*] secinājumus lietā RO (C-327/18 PPU, EU:C:2018:644, 34. punkts).

32 Turpat, 36. punkts.

33 Skat. manus secinājumus lietā *Minister for Justice and Equality* (Nepilnības tiesu sistēmā) (C-216/18 PPU EU:C:2018:517, 32. punkts, kurā veikta atsauce uz spriedumiem 2010. gada 8. septembris, *Winner Wetten* (C-409/06, EU:C:2010:503, 38. punkts), un 2014. gada 27. februāris, *Pohotovosť* (C-470/12, EU:C:2014:101, 28. un 29. punkts).

34 Spriedums, 2010. gada 8. septembris, *Winner Wetten* (C-409/06, EU:C:2010:503, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

35 Turpat, 39. punkts un tajā minētā judikatūra. Skat. arī nesen pasludināto 2018. gada 20. septembra spriedumu *Danko* un *Danková* (C-448/17, EU:C:2018:745, 55. līdz 58. punkts), kurā Tiesa atzina par pieņemamu uzdoto prejudiciālo jautājumu, kaut gan tika apgalvots, ka iesniedzējtiesa nebūtu tiesīga lemt par attiecīgā līguma nosacījuma negodīgo raksturu, ja patērētāju organizācijai būtu noteikts pastāvīgs statuss.

36 Mans izcēlums. Kā minēts iepriekš, Komisija atsaucas uz spriedumiem, 1997. gada 2. oktobris, *Saldanha* un *MTS* (C-122/96, EU:C:1997:458, 14. punkts); 1999. gada 29. aprīlis, *Ciola* (C-224/97, EU:C:1999:212, 27. līdz 34. punkts), un 2002. gada 29. janvāris, *Pokrzeptowicz- Meyer* (C-162/00, EU:C:2002:57, 50. punkts).

37 Iepriekš, 31. punkts.

43. Aplūkotā līguma radītās sekas 2013. gada 1. jūlijā nebija beigušās, tātad tiesvedību pamatlietā reglamentē Savienības tiesības. Vispārējā pieeja saistībā ar Savienības tiesību piemērojamību *ratione temporis*, kad dalībvalsts pievienojas Savienībai, ir vienas no tiesiskajām sekām, kas turpinās. Tiesiskajām attiecībām, kuras nav izsmeltas dalībvalsts pievienošanās brīdī, "ir jāpiemērojas jaunajām tiesību normām" [38]. Ir acīmredzams, ka aplūkotajam līgumam ir tiesiskās sekas, kas turpinās, ņemot vērā to, ka tas joprojām ir nodrošināts ar hipotēku, kuru prasītāja pamatlietā lūdz atcelt, un pašā līgumā ir norādīts, ka tas beidzas 2021. gada 31. oktobrī. Tiesa ir nospriedusi, ka līgumsaistību neizpilde pēc pievienošanās attiecībā uz līgumu, kas noslēgts pirms pievienošanās, tiek regulēta saskaņā ar Savienības tiesību aktiem [39].

44. Tādējādi Savienības tiesības pamatlietā ir piemērojamas *ratione temporis*.

3. Kuras Savienības tiesību normas ir atbilstīgas?

45. Tiesa vairākkārt ir nospriedusi, ka, ja kāda joma Savienības līmenī ir pilnībā saskaņota, ikviens valsts pasākums, kas attiecas uz šo jomu, piemēram, saistībā ar LESD 56. pantā paredzēto pakalpojumu sniegšanas brīvību un LESD 63. pantā paredzēto kapitāla brīvu apriti, ir jāizvērtē, ievērojot saskaņošanas pasākuma noteikumus, nevis primāro tiesību noteikumus [40].

46. Direktīva 2013/36/ES stājās spēkā 2013. gada 17. jūlijā, un saskaņā ar nosacījumiem šī direktīva garantē pārrobežu aizdevumu sniegšanas pakalpojumu noteikumus [41]. Taču aplūkotais līgums tika parakstīts un līdzekļi izsniegti 2007. gada 5. janvārī, un katrā ziņā Direktīva 2013/36 nav līdzeklis, ar kuru tiek nodrošināta pilnīga saskaņošana.

47. Tiesa nesen nosprieda, ka "no [Direktīvas 2013/36] 15. apsvēruma arī izriet, ka tā ir vērsta uz to, lai īstenotu saskaņošanu, *kas ir nepieciešama un pietiekama*, lai nodrošinātu atļauju piešķiršanas un prudenciālās uzraudzības sistēmu savstarpēju atzīšanu, padarot iespējamu vienotas visā Savienībā atzītas atļaujas piešķiršanu un piederības dalībvalsts prudenciālās uzraudzības principa piemērošanu" [42].

48. Tādējādi pamatlietā ir jālemj par Savienības primārajām tiesībām, precīzāk, par LESD 56. pantā paredzēto pakalpojumu sniegšanas brīvību un par LESD 63. pantā paredzētās kapitāla brīvas aprites izslēgšanu [43].

49. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai noteiktu, vai uz valsts tiesisko regulējumu attiecas viena vai otra EK Līgumā garantētā pamatbrīvība, ir jāņem vērā attiecīgā pamatlietā aplūkotā tiesiskā regulējuma mērķis [44].

38 Ģenerāladvokāta M. Bobeka [*M. Bobek*] secinājumi lietā *Nemec* (C-256/15, EU:C:2016:619, 40. punkts). Šajā nozīmē skat. galvenokārt spriedumus, 1997. gada 2. oktobris, *Saldahna* un *MTS* (C-122/96, EU:C:1997:458); 2007. gada 14. jūnijs, *Téléfonica O2 Czech Republic* (C-64/06, EU:C:2007:348); 2009. gada 12. novembris, *Elektrownia Pątnów II* (C-441/08, EU:C:2009:698); 2010. gada 15. aprīlis, *CIBA* (C-96/08, EU:C:2010:185); 2013. gada 12. septembris, *Kuso* (C-614/11, EU:C:2013:544); 2012. gada 14. februāris, *Toshiba Corporation* u.c. (C-17/10, EU:C:2012:72). Es neņēmu vērā Tiesas virspalātas 2006. gada 10. janvāra spriedumu *Ynos* (C-302/04, EU:C:2006:9), jo attiecīgie fakti radās pēc tam, kad Ungārijas tiesību sistēma bija tuvināta attiecīgajai direktīvai, bet pirms Ungārijas pievienošanās Savienībai 2004. gada 1. maijā.

39 Skat. spriedumu, 2016. gada 15. decembris, *Nemec* (C-256/15, EU:C:2016:954, 21.–27. punkts, it īpaši 23. punkts).

40 Spriedums, 2017. gada 22. jūnijs, *E. ON Biofor Sverige AB* (C-549/15, EU:C:2017:490, 76. punkts un tajā minētā judikatūra).

41 Turpat, 33. pants un I pielikums.

42 Mans izcēlums. Skat. spriedumu, 2018. gada 13. septembris, *Buccioni* (C-594/16, EU:C:2018:717, 23. punkts).

43 Jāatzīmē, ka līguma noslēgšanas brīdī, 2007. gada 5. janvārī, Horvātijai bija saistošs Stabilizācijas un asociācijas nolīguma starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Horvātijas Republiku, no otras puses (OV 2005, L 26, 3. lpp.), 57. panta 1. punkts, kurā bija noteikts pienākums atturēties no "jebkuriem pasākumiem vai darbībām, kas Kopienu vai Horvātijas pilsoņiem vai sabiedrībām, kuras reģistrētas" nolīguma pusē, "paredz ievērojami ierobežojošākus nosacījumus nekā personai, kam pakalpojumi ir paredzēti, salīdzinājumā ar situāciju, kas pastāv dienā pirms nolīguma spēkā stāšanās dienas", tas ir 2005. gada 1. februārī (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-05–122_en.htm?locale=en). Saskaņā ar 57. panta 2. punktu domstarpības par 57. panta 1. punktu bija jāatrisina, pusēm savstarpēji apspriežoties.

44 Skat. ģenerāladvokāta P. Mengoci [*P. Mangozzi*] nesen sniegtos secinājumus lietā *Fidelity Funds* (C-480/16, EU:C:2017:1015, 17. punkts, kurā ir atsauce uz spriedumiem, 2010. gada 1. jūlijs, *Dijkman* un *Dijkman-Lavaleije* (C-233/09, EU:C:2010:397, 26. punkts), un 2015. gada 21. maijs, *Wagner-Raith* (C-560/13, EU:C:2015:347, 31. punkts).

50. Tiesa ir nospriedusi, ka "attiecībā pret Līguma noteikumiem pakalpojumu sniegšanas brīvības jomā no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka kredītiestādes darbība, kas ir kredītu izsniegšana, tiek atzīta par pakalpojumu LESD 56. panta izpratnē" [45]. Uz valsts tiesību aktiem, "kuru mērķis galvenokārt ir nodrošināt finanšu pakalpojumu sniegšanu, attiecas Līguma noteikumi par pakalpojumu sniegšanas brīvību, lai arī tie varētu izraisīt vai ietvert kapitāla apriti" [46]. Savukārt "LESD 64. panta 1. punkta piemērošanas jomā ietilpst tādi valsts pasākumi, kuru priekšmets vismaz galvenokārt ir kapitāla aprite" [47].

51. 2017. gada 14. jūlija likumā nav nekā tāda, kas liecinātu, ka tā mērķis ir kapitāla tirgu regulēšana. Gluži pretēji, tas ir vērsts uz attiecībām starp "parādniekiem un nelicencētiem kreditoriem", tas attiecas tikai uz "aizdevuma līgumiem", nevis vispārīgāk uz plašāku kapitāla tirgu. Par spēkā neesošiem ir jāatzīst tikai aizdevuma līgumi.

52. Tā kā 2017. gada 14. jūlija likums kavē piekļuvi Horvātijas aizdevumu izsniegšanas tirgum tādiem uzņēmumiem, kas reģistrēti ārpus Horvātijas, tas galvenokārt ietekmē pakalpojumu sniegšanas brīvību, un nav apstrīdams, ka šis efekts ir tikai sekundārs jebkādiem šķēršļiem kapitāla brīvai apritei [48]. Šo normu ierobežojošā iedarbība attiecībā uz kapitāla brīvu apriti ir tikai nenovēršamas radītā ierobežojuma sekas attiecībā uz pakalpojumu sniegšanu, un nav jāizvērtē šo normu saderība ar LESD 63. pantu [49].

53. Jāatgādina, ka jebkurā gadījumā kapitāla brīvas aprites ierobežojumiem tāpat kā pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumam ir jāatbilst samērīguma principam [50]. Kā secinājumos lietā *Trustees of the P Panayi Accumulation & Maintenance Settlements* norādīja ģenerāladvokāte J. Kokote [*J. Kokott*], situācijās, kas norisinās tikai un vienīgi Savienības iekšienē, kā tas ir šajā tiesvedībā, var neaplūkot jautājumu par brīvības veikt uzņēmējdarbību un kapitāla brīvas aprites un arī pakalpojumu sniegšanas brīvības savstarpējām attiecībām, jo šo pamatbrīvību pārbaudes kritēriji lielā mērā ir identiski [51].

54. Tāpēc, ja Tiesa nepiekristu šim manas analīzes aspektam un konstatētu, ka pamatlietu ietekmē kapitāla brīva aprite, nevis pakalpojumu sniegšanas brīvība, 2017. gada 14. jūlija likums joprojām būtu nesaderīgs ar Savienības tiesībām neatbilstības samērīguma principam dēļ (skatīt analīzi turpmāk tekstā 66.–69. punktā).

55. Visbeidzot atbildētāja pieļāva kļūdu, apgalvojot, ka tā sniedza aizdevumu sniegšanas pakalpojumus tikai Austrijā, tādējādi netieši norādot, ka pārrobežu elements, kas ir nepieciešams, lai varētu piemērot 56. pantu, pamatlietā iztrūka.

45 Spriedums, 2012. gada 12. jūlijs, *SC Volksbank România* (C-602/10, EU:C:2012:443, 72. punkts un tajā minētā judikatūra).

46 Spriedums, 2015. gada 21. maijs, *Wagner Raith* (C-560/13, EU:C:2015:347, 32. punkts).

47 Turpat, 34. punkts.

48 Sal. spriedumu, 2016. gada 26. maijs, *NN (L) International* (C-48/15, EU:C:2016:356, 39.–41. punkts).

49 Pēc analoģijas skat. spriedumu 2006. gada 3. oktobris, *Fidium Finanz* (C-452/04, EU:C:2006:631, 49. punkts).

50 Piemēram, spriedums, 2013. gada 3. oktobris, *Itelcar* (C-282/12, EU:C:2013:629, 32. punkts).

51 C-646/15, EU:C:2016:1000, 41. punkts. Ģenerāladvokāts atsaucas uz tā secinājumiem lietā *SGI* (C-311/08, EU:C:2009:545, 37. un 38. punkts), kurā Tiesa nosprieda, ka brīvība veikt uzņēmējdarbību ir piemērojama pati par sevi – spriedums, 2010. gada 21. janvāris, *SGI* (C-311/08, EU:C:2010:26, 36. punkts).

56. Netika apstrīdēts, ka aizdevums tika nodrošināts ar starpnieka, kas dzīvo Horvātijā, palīdzību un ka attiecīgais aizdevums ir nodrošināts ar hipotēku attiecībā uz īpašumu, kurš atrodas Horvātijā un kurā parādnieks dzīvo. Ar to pietiek, jo saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, lai tiktu piemērots LESD 56. pants, "ir jābūt ar ārvalsti saistītam elementam" [52], kas nozīmē, ka ar LESD 56. pantu tiek aizliegti pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumi tādiem dalībvalstu pilsoņiem, kuri veic uzņēmējdarbību kādā dalībvalstī, bet sniedz pakalpojumus citas dalībvalsts personai, un situācija nav tāda, kurā *visi* tās elementi ir saistīti tikai ar vienu dalībvalsti [53].

B. Par lietas būtību

57. Jēdziens "ierobežojums" ir attiecināms uz dalībvalsts veiktajiem pasākumiem, kas, lai arī ir piemērojami vienādi, ietekmē citu dalībvalstu uzņēmumu piekļuvi tirgum un tādējādi kavē tirdzniecību Eiropas Savienībā [54].

58. 2017. gada 14. jūlija likums ir uzskatāms par ierobežojumu, jo līgumi, kas noslēgti bez Horvātijas Valsts bankas atļaujas, ir pasludināti par spēkā neesošiem. Pusēm ir aizliegts izpildīt līguma noteikumus attiecībā pakalpojumiem dalībvalsts (Austrija) pilsoņiem, kuri ir reģistrēti citā dalībvalstī (Austrijā), kas nav tās personas dalībvalsts, kurai šie pakalpojumi paredzēti (Horvātija).

59. Tomēr 2017. gada 14. jūlija likums ir diskriminējošs attiecībā pret uzņēmumiem, kas reģistrēti ārpus Horvātijas un vēlas šajā valstī sniegt aizdevumu sniegšanas pakalpojumus, divu iemeslu dēļ.

60. Pirmkārt, "nelicencēta kreditora" definīcija 2017. gada 14. jūlija likuma 2. pantā attiecas uz "visām juridiskajām personām [..], kuru juridiskā adrese atrodas ārpus Horvātijas". Tas nozīmē, ka likums neattiecas uz kreditoriem, kas reģistrēti Horvātijā.

61. Otrkārt, kā norāda Komisija (skat. 33. punktu iepriekš), šķiet, ka pret nelicencētiem kreditoriem, kas reģistrēti ārpus Horvātijas, ir nelabvēlīgāka attieksme nekā pret nelicencētiem kreditoriem Horvātijā, jo likumam, ko piemēro attiecībā uz noteiktu līgumu, kurus noslēguši Horvātijā reģistrēti nelicencēti kreditori, spēkā neesamību, nav atpakaļejoša spēka [55], un saskaņā ar Augstākās tiesas 2016. gada 12. aprīļa spriedumu spēkā neesamība var attiekties tikai uz patēriņa aizdevuma līgumiem.

62. Tādējādi, ciktāl 2017. gada 14. jūlija likums ir attaisnojams, to var pamatot tikai ar LESD 52. panta 1. punktā minētajiem sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības aizsardzības apsvērumiem [56], izslēdzot dažus sevišķi svarīgus vispārējo interešu apsvērumus, ar kuriem var attaisnot neskaidri piemērojamus pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumus, piemēram, komerciālu līgumu precizitāte, patērētāju aizsardzība pret nekvalificētu personu sniegtiem pakalpojumiem, labas reputācijas uzturēšana valsts finanšu nozarē un finanšu pakalpojumu pienācīga darbība [57] (skat. Komisijas apsvērumus iepriekš, 36. punkts).

52 Spriedums, 2017. gada 13. jūnijs, *The Gibraltar Betting and Gaming Association* (C-591/15, EU:C:2017:449, 46. punkts).

53 Mans izcēlums. Turpat, 32. un 33. punkts un tajos minētā judikatūra.

54 Ģenerāladvokāta N. Vāla [*N. Wahl*] secinājumi (C-375/14, EU:C:2015:788, 56. punkts, kurā ir atsauce uz spriedumiem, 2013. gada 12. decembris, *SOA Nazionale Costruttori* (C-327/12, EU:C:2013:827, 45. punkts un tajā minētā judikatūra), un 2015. gada 15. oktobris, *Grupo Itevelesa* u.c. (C-168/14, EU:C:2015:685, 67. punkts)

55 Komisija atsaucas uz Patēriņa kredītu likuma 19.j pantu (*Narodne novine*, Nr. 75/2009, 112/2012, 143/2013, 147/2013, 9/2015, 78/2015, 102/2015 un 52/2016), kas iekļauts ar Likumu, ar kuru groza un papildina Patēriņa kredītu likumu (*Narodne novine*, Nr. 102/2015).

56 Spriedums, 2016. gada 28. janvāris, *Laezza* (C-375/14, EU:C:2016:60, 26. punkts).

57 Komisija atsaucas uz spriedumiem, 1997. gada 9. jūlijs, *De Agostini* un *TV–Shop* (no C-34/95 līdz C-36/95, EU:C:1997:344, 53. punkts); 1991. gada 25. jūlijs, *Collectieve Antennevoorziening Gouda* (C-288/89, EU:C:1991:323, 14. punkts); 2013. gada 18. jūlijs, *Citroën Belux* (C-265/12, EU:C:2013:498, 38. līdz 40. punkts); 2006. gada 30. marts, *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti* (C-451/03, EU:C:2006:208, 38. punkts); 1995. gada 10. maijs, *Alpine Investments* (C-384/93, EU:C:1995:126, 44. punkts) un lieta E-08/16, *Netfonds* [2017] EBTA tiesas ziņojums 163, 113. punkts.

63. Tiesas sēdē Horvātija atsaucās uz sabiedriskās kārtības aizsardzību, finanšu nozares reputācijas saglabāšanu un tās darbību, Horvātijas pilsoņu pamattiesību aizsardzību un jo īpaši uz līguma vājāko pusi – patērētāju aizsardzību. Tika minēts arī fakts, ka 2000. līdz 2010. gada laikposmā Horvātijas pilsoņi no nelicencētiem aizdevējiem ir paņēmuši trīs tūkstošus aizdevumu 360 miljonu EUR apmērā, bet ka precīzi dati nav pieejami darbību pretlikumīgā rakstura dēļ. Tas tika teikts, lai pierādītu, ka darbība ietekmēja finanšu pakalpojumu sniegšanu Horvātijā, un to, ka bija izveidota paralēla nelikumīgu aizdevumu izsniegšanas sistēma, kas radīja kaitējumu valsts finanšu sistēmai un traucēja sabiedrisko kārtību.

64. Horvātija norādīja arī, ka tas ietekmēja daudzu tūkstošu Horvātijas pilsoņu likteni un ka 2017. gada 14. jūlija likums bija galējas nepieciešamības pasākums, turklāt Horvātija arī ierosināja apzināt potenciālos parādniekus ar apšaubāmu kredītspēju nolūkā atsavināt tiem piederošo īpašumu, kā to pierāda fakts, ka Rabas salā šādā veidā tika atgūti 220 īpašumi un ir uzsāktas 344 tiesvedības.

65. Kā jau minēts iepriekš, diskriminējošu ierobežojumu pakalpojumu sniegšanas brīvības gadījumā nevar atsaukties uz sevišķi svarīgiem vispārējo interešu apsvērumiem (skat. iepriekš 62. punktu). Arī Horvātijas minētie apsvērumi nav pietiekami, lai 2017. gada 14. jūlija likumu pietiekami pamatotu ar sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai sabiedrības veselības aizsardzības apsvērumiem saskaņā ar LESD 52. panta 1. punktu, ņemot vērā likuma plašo darbības jomu.

66. Nekas no iepriekš minētā nav pietiekams, lai nodrošinātu leģitīmu politisku pamatojumu tāda likuma ieviešanai, kurā paredzēts atzīt par spēkā neesošiem *visus* aizdevuma līgumus ar starptautisku elementu un to attiecināt uz pat pirms 17 gadiem noslēgtiem līgumiem. Horvātijas rakstveida apsvērumos (skat. iepriekš 27. punktu) minēto finansiālo problēmu pastāvīga atkārtošanās tiesas sēdē netika precizēta tādā mērā, kas būtu pietiekami, lai pierādītu leģitīmu pamatu atkāpei, samērojot to ar 2017. gada 14. jūlija likumā noteikto šķērsli pakalpojumu sniegšanas brīvībai.

67. Turpinājumā – saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru dalībvalsts, kurā pakalpojumi tiek sniegti, noteiktajām īpašajām prasībām attiecībā uz kvalifikāciju vai atļaujām ir jābūt objektīvi nepieciešamām, un tās nedrīkst pārsniegt to, kas ir vajadzīgs, lai šos mērķus sasniegtu [58].

68. Ņemot vērā tā vispārīgo raksturu, 2017. gada 14. jūlija likums acīmredzami pārsniedz robežas, kas ir vajadzīgas, lai sasniegtu leģitīmo mērķi, kurš ar to varētu tikt īstenots.

69. Nepareizi īstenotas (valsts politikas) atvieglošanu varētu attaisnot tikai ar diskriminējošu un vispārēju normu, kas atzītu par spēkā neesošiem visus aizdevuma līgumus ar starptautisku elementu, kuri ir bijuši spēkā jau 17 gadus (un kas palikuši spēkā daudzus gadus, lai gan Horvātijas Valsts banka nav pilnvarota), ja Horvātija iesniegtu pārliecinošus pierādījumus par aktuālu problēmu, kas prasa ārkārtēja rakstura rīcību. Judikatūrā ir noteikts, ka "dalībvalstij, kas vēlas atsaukties uz piemērotu mērķi, lai pakalpojumu sniegšanas brīvības šķērsli atzītu par likumīgu, tiesā, kurai ir jālemj par šo jautājumu, ir jāiesniedz visi pierādījumi, kas tai ļautu pārliecināties par to, ka minētais pasākums patiešām atbilst prasībām, kuras izriet no samērīguma principa" [59]. Šādi pierādījumi netika iesniegti.

70. Turklāt, ja dalībvalstis cenšas paļauties uz sevišķi svarīgām sabiedrības interesēm, lai pamatotu noteikumus, kas ierobežo pakalpojumu sniegšanas brīvību, tām ir jāatbilst vispārējiem tiesību principiem, tostarp tiesiskās noteiktības principam. [60]. Saskaņā ar Tiesas klasisko formulējumu lietā *Fedesa* "parasti tiesiskās drošības principam ir pretrunā, ka brīdis, no kura sāk piemērot Kopienas tiesību aktu, tiek noteikts dienā pirms tā publicēšanas dienas, izņemot ārkārtas gadījumus, kad sasniedzamais mērķis to prasa un attiecīgi ir ievērota ieinteresēto personu tiesiskā paļāvība" [61].

58 Spriedums, 1991. gada 25. jūlijs, *Säger* (C-76/90, EU:C:1991:331, 15. punkts).

59 Spriedums, 2014. gada 30. aprīlis, *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).

60 Piemēram, spriedums, 2017. gada 20. decembris, *Global Starnet* (C-322/16, EU:C:2017:985, 44. un 45. punkts un tajos minētā judikatūra).

61 Spriedums, 1990. gada 13. novembris, *Fédesa* u.c. (C-331/88, EU:C:1990:391, 45. punkts).

71. Pamatlieta ir saistīta ar tiesiskās noteiktības principa neievērošanu no dalībvalsts puses, attaisnojot šķēršļus brīvai apritei, bet tas nekādi nemaina materiālo tiesību normas piemērošanu [62]. Lietas materiālos nav pierādījumu par to, ka ir ņemta vērā atbildētājas tiesiskā paļāvība, lai gan apstrīdētais līgums ir bijis spēkā desmit gadus pirms Horvātijas likumdevēja pieņemtā un 2017. gada 14. jūlija likumā atspoguļotā lēmuma pasludināt to par spēkā neesošu ar atpakaļejošu spēku.

72. Visbeidzot ir vērts atgādināt, ka Savienības tiesības patiešām aizsargā parādniekus, pret kuriem ir bijusi netaisnīga attieksme saistībā ar patēriņa aizdevuma līgumiem, tostarp ar starptautisku elementu. To apliecina Tiesas apjomīgā judikatūra, kurā tiek interpretēta Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos [63] šādā faktiskajā kontekstā [64]. Ja šādi apstākļi radīsies Horvātijā, šī judikatūra tiks pašsaprotami piemērota [65].

V. Secinājumi

73. Tāpēc es ierosinu uz *Općinski sud u Rijeci* (Rijekas pilsētas tiesa, Horvātija) uzdoto pirmo prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Tādos apstākļos kā pamatlietā LESD 56. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā dalībvalsts tiesību akti, kas ar atpakaļejošu spēku paredz, ka no to noslēgšanas datuma nav spēkā aizdevuma līgumi, kā arī citi juridiski darījumi, kuri izriet no šādiem aizdevuma līgumiem, ja tie ir noslēgti starp kreditoru, kas veic uzņēmējdarbību kādā dalībvalstī, bet sniedz pakalpojumus citas dalībvalsts personai, lai gan līguma noslēgšanas brīdī kreditoram nav vajadzīgās atļaujas no kompetentajām iestādēm šajā citā dalībvalstī.

62 Skat., piemēram, spriedumu, 2018. gada 20. septembris, *Motter* (C-466/17, EU:C:2018:758, 52. punkts)

63 OV 1993, L 95, 29. lpp.

64 Skat., piemēram, nesen pasludinātos spriedumus 2018. gada 20. septembris, *OTP Bank* un *OTP Faktoring* (C-51/17, EU:C:2018:750); 2018. gada 31. maijs, *Sziber* (C-483/16, EU:C:2018:367), un 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c. (C-186/16, EU:C:2017:703).

65 Skat. arī, piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (OV 2008, L 133, 66. lpp.), un spriedumu, 2012. gada 12. jūlijs, *SC Volksbank România* (C-602/10, EU:C:2012:443).